

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnieku savienības, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātņu akadēmijas laikraksts

14 (98)

1995. gada septembris

ZINĀTNES STĀVOKLIS

VIDUSEIROPĀ

Vasaras sākumā Prāgā notika zinātniski organizatorisks simpozijš par NATO lomu zinātniskajā sadarbībā Viduseiropā. NATO Zinātnes komitejas uzdevumā šo pasākumu organizēja Čehijas Republikas Aizsardzības ministrija un Zinātņu akadēmija, tajā piedalījās pārstāvji no NATO valstīm, Viduseiropas un Baltijas valstīm.

Simpozija darbs bija organizēts trijās sesijās: 1) NATO prioritārie zinātnes virzieni un atbalsta mehānismi; 2) subjektu orientētie ziņojumi; 3) zinātnes un tehnoloģijas politikas nacionālie ziņojumi.

Pirmajā sesijā tika apspriesti NATO atbalstītie prioritārie zinātnes virzieni, tādi kā vides drošība, atbrūnošanās tehnoloģijas, augsta līmeņa tehnoloģijas, zinātnes un tehnoloģijas politika un skaitļotāju tīkli.

Otrajā sesijā tika apspriesti konkrēti jautājumi par pašām jaunākajām sakaru tehnoloģijām, kā arī par intelektuālā īpašuma aizsardzības problēmām.

Trešajā sesijā ziņojumi par zinātnes un tehnoloģijas politiku izraisīja vislielākās diskusijas. Šeit vispirms referēja Polijas, Ungārijas, Slovākijas un Čehijas valdības, Zinātņu akadēmiju, universitāšu un tautsaimniecības pārstāvji. Visās šajās Viduseiropas valstīs ir vērojamas raksturīgās pārejas perioda problēmas. Valsts budžeta finansējums zinātnē sarucis divas līdz trīs reizes. Attiecīgi samazinājies zinātnieku skaits. Ievērojami samazinājies tautas saimniecības un industrijas interese par zinātni, tāpēc zinātnes finansējuma īpatsvars nacionālajā kopproduktā nokritis līdz apmēram vienam procentam. Vēl lielāka starpība izveidojas, salīdzinot, cik daudz finansu tiek izlietots zinātnē uz vienu valsts iedzīvotāju, jo arī nacionālais kopprodukts Viduseiropas valstīs ir relatīvi mazāks nekā NATO valstīs. Šis parametrs Viduseiropas valstīs ir 70 dolāri uz iedzīvotāju, kas ir apmēram piecas reizes mazāks nekā NATO valstīs. Šo iemeslu dēļ Viduseiropas valstīs ir radušās vairākas problēmas.

Viena no būtiskākajām ir tā saucamā «smadzeņu noplūde». Šis process notiek divos veidos:

1) talantīgāko un spējīgāko zinātnieku aizbraukšana uz Rietumvalstīm, lai turpinātu savu zinātnisko darbu bez vēlmē atgriezties;

2) zinātnieku pāriešana labāk atalgotā, bet ar zinātni nesaitītā darbā pašu zemē.

Abu šo procesu rezultātā samazinās zinātnieku skaits un krītas zinātnes prestižs. Pēdējais moments ir sevišķi satraucošs, jo ievērojami samazinās jaunatnes pieplūdums zinātnē, kas rada zinātnieku vidējā vecuma paaugstināšanos. Lai mazinātu šīs tendences, visās Viduseiropas valstīs notiek zinātniskās darbības reforma. Tā pamatā izpaužas kā fundamentālās zinātnes pārvietošana uz universitātēm. Notiek arī zinātņu akadēmiju pārveidošana no ministrijas tipa organizācijām

uz personālām akadēmijām. Sevišķu nozīmi iegūst starptautiskā sadarbība gan finansiālā ziņā, gan jo sevišķi zinātnes prestiža saglabāšanai.

Diskusijā bija iespējams ziņot arī par zinātnes stāvokli Latvijā. Salīdzinājumā ar Viduseiropas valstīm šeit situācija ir vēl dramatiskāka. Finansējums zinātnē no valsts budžeta ir tikai seši dolāri uz iedzīvotāju. Ievērojot to, ka tautas saimniecības finansējums nepārsniedz 10—15 procentus no kopējā finansējuma, kopējais finansējums zinātnē Latvijā nav lielāks par septiņiem dolāriem uz vienu iedzīvotāju, tāpat desmit reizes mazāks nekā Viduseiropas valstīs un 50 reizes mazāks nekā NATO valstīs. Ievērojot Latvijas zinātnes visai augsto starptautisko prestižu, var saprast «smadzeņu noplūdes» parādības un jaunatnes piesaistīšanas problēmas. Zinātnieku vidējais vecums Latvijā pašreiz ir 54 gadi. Šo ziņojumu simpozijā uzņēma ar izpratni un atbalstīja to, ka Latvijas zinātniekiem ir svarīgi iesaistīties dažādu starptautisku projektu izpildē.

Andrejs SILIŅŠ,
LZA akadēmiķis sekretārs,
Latvijas zinātnes oficiālais pārstāvis
un koordinators NATO

... UN LATVIJĀ

Ja Saeima pieņems Finanšu ministrijas izstrādāto likumprojektu par grozījumiem likumā «Par valsts budžetu 1995. gadam», kurš paredz augstākās izglītības un zinātnes finansējuma samazinājumu par 14,7 un 19,6 procentiem, Latvijas Universitātes zinātņu prorektors Rihards Kondratovičs ir gatavs iesūdzēt Finanšu ministriju tiesā. Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisija, izskatot šo likumprojektu, konstatējusi, ka tas izstrādāts, ignorējot valsts pasludinātās prioritātes.

Ivars Knēts, Latvijas Zinātnes padomes (LZP) priekšsēdētājs, 12. septembrī preses konferencē, kuras nosaukums «Augstākās izglītības un zinātnes finansiālā diskriminācija», atzina, ka Latvijas augstākajai izglītībai un zinātnē draud sabrukums. Viņš uzskata, ka tas ir radies atsevišķu Finanšu ministrijas ierēdņu diskriminējošas darbības rezultātā. Ja finansējums šim nozarēm vēl tiks samazināts (jau tā LZP no 1995. gada budžeta apstiprinātās mēneša normas jūlijā saņēma 64,1, augustā — 66, bet septembrī — tikai 60,9 procentus), iespējams, būs jāslēdz augstākās mācību iestādes, jo tās nevarēs normāli strādāt.

Arī Rīgas Tehniskās universitātes rektors Egons Lavendelis uzskata, ka ir «sasniegta robeža, kad saspiešanas vairs nevar». 1994. gadā vienam studentam bija atvēlēts 540 latu, bet puoira gada laikā summa ir samazinājusies divas reizes. Latvijas augstskolu rektori

ru padome meklē risinājumu, taču nebūtu vēlams, piemēram, samazināt studentu skaitu, jo jau tagad mūsu valstī ir divas reizes mazāk speciālistu ar augstāko izglītību, nekā, piemēram, Skandināvijas valstīs. Savukārt LZA viceprezidents Jānis Stradiņš izteica pārdomas, vai zinātniekiem būtu ētiski par sevi atgādināt, rīkojot streiku, taču nenoliedzami sabiedrībā ir jāpamodina apziņa, ka nevar dzīvot tikai šodienai, ir jāmaina sabiedrības attieksme pret zinātni un augstāko izglītību. Un nav pareizi spriest, ka tik maza valsts, kāda ir Latvija, nevar atļauties tērēt līdzekļus zinātnes attīstībai, jo — lai dzīvotu, ir jānopelna, lai nopelnītu — jāiziet pasaules firgū, bet to var izdarīt tikai ar oriģinālu produkciju. Tā savukārt vispirms ir jāizgudro, bet pēc tam nepieciešami augsti kvalificēti speciālisti, kas to ieviestu ražošanā.

E. OZOLA,
«N.C.» 1995. g. 13. IX

LR Saeima š. g. 14. septembrī pirmajā lasījumā pieņēma 1995. gada budžeta izmaiņas, kurās paredzēts samazināt zinātnes finansējumu par 19,6%. Ja sākoņējā zinātnes finansējuma summa šim gadam bija 8 miljoni 163 tūkstoši 122 lati, tad, samazinot šo summu par 1 miljonu 600 tūkstošiem 645 latiem, izrādīsies, ka Latvijas zinātne 1995. gadā saņems 6 miljonus 562 tūkstošus 477 latus. Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisija uzskata šādu samazinājumu par nepamatotu un ir sagatavojusi savus priekšlikumus.

KONKURSS

LATVIJAS

LAUKSAIMNIECĪBAS UN MEŽU ZINĀTŅU AKADEMIJA
LATVIJAS ZEMKOPĪBAS ZINĀTNISKAS PĒTNIECĪBAS
INSTITŪTS «AGRA»
VALSTS STENDES SELEKCIJAS UN IZMĒĢINĀJUMU
STACIJA

KONKURSA PAR JĀŅA LIELMAŅA PRĒMIJU
NOLIKUMS

1. Latvijas Lauksaimniecības un mežu zinātņu akadēmija, Latvijas Zemkopības zinātniskās pētniecības institūts «Agra» un Valsts Stendes selekcijas un izmēģinājumu stacija nodibina Jāņa Lielmaņa (1895—1970. g.) prēmiju par izciliem sasniegumiem lauka kultūru selekcijā un sēklkopībā. To piešķir reizi trijos gados.
2. Prēmiju konkursa kārtībā piešķir rīkotāji Ls 500 apjomā.
3. Konkursā par Jāņa Lielmaņa prēmiju var piedalīties lauku kultūru selekcijā un sēklkopībā strādājošie Latvijas lauksaimniecības speciālisti vai to grupas.
4. Kandidatūras konkursam izvirza Zemkopības ministrijas zinātnisko un mācību iestāžu kolektīvi, darbinieku grupas, Agronomu biedrība un citas ar lauksaimniecību saistītas organizācijas.
5. Materiālus konkursam pretendenti iesniedz Latvijas Lauksaimniecības un mežu zinātņu akadēmijā, Rīgā, Republikas laukumā 2, LV-1981, 2023. kabinetā, līdz 1995. gada 1. novembrim.

Iesniedzamie materiāli:

- iesniegums, kurā parādīts konkursa darba raksturs un nozīmība agrārās zinātnes un Latvijas lauksaimniecības attīstībā;
- konkursam izvirzīto zinātnisko darbu vai izgudrojumu apstiprinošu dokumentu (autorapliecības, licences) kopijas, 2 eks.;
- ziņas par pretendentu [-tiem]: vārds, uzvārds, dzimšanas gads, darba vieta, ienemamais amats un mājas adrese;
- autoru kolektīvam jāiesniedz atsevišķu dalībnieku novērtējums.
- 6. Konkursam iesniegtos darbus novērtē LLMZA Zemkopības nodaļas noteikta komisija. Komisijas slēdzienu apstiprina LLMZA Prezidijs.
- 7. Informāciju par J. Lielmaņa prēmijas laureātiem, īsu darbu anotāciju publicē «Zinātnes Vēstnesis».
- 8. Prēmijas laureātiem tiek dotas tiesības uzrādīt «Apbalvots ar J. Lielmaņa prēmiju».
- 9. Darbus, kas nav ieguvuši prēmiju, atpakaļ neizsūdz.

V. STRIČIS,
LLMZA prezidents, prof., Dr. ekon.
G. SILIŅŠ,
LZZPI direktors
G. BERKIS,
Valsts Stendes SIS direktors

LATVIJAS ZINĀTNIEKU SAVIENĪBĀ

Š. g. 13. septembrī notika Latvijas Zinātnieku savienības valdes sēde. Juris Roberts Kalniņš ziņoja, kā norit gatavošanās Radošo savienību padomes, Zinātnieku savienības, Ārstu biedrības un Izglītības darbinieku arodbiedrības sadarbībā ar Rīgas Latviešu biedrību un Jaunrades fondu rīkotajai konferencē «VARA UN INTELIĢENCE, MANIPULĀCIJAS AR CILVĒKU MŪSDIENU LATVIJĀ», kura š. g. 23. septembrī notiks Rīgas Latviešu biedrībā. Pats J. R. Kalniņš nolasīs referātu «Manipulācijas ar cilvēku mūsdienā Latvijā», debatēs pieteikts arī E. Grēns. Paredzēts, ka šo konferenci Latvijas Televīzija ierakstīs video lentē un parādīs tajā pašā 23. septembrī. Televīzijas raidījuma nodrošināšanai nepieciešami Ls 800, kurus apņēmušās maksāt radošās savienības. LZS valde nolēma TV raidījuma nodrošināšanai maksāt savu tiesu — Ls 100 no ZS biedru naudām.

Tālāk tika runāts par Latvijas inteligences asociācijas ideju. Vai vajadzīga šāda masveida organizācija? Jāorganizējas tiem cilvēkiem, kas patiešām grib un spēj darboties, nevelkot sev līdz visai inerti cilvēku masu. Tās ir vecās domāšanas paliekas. Agrāk šķita, ka organizācijas daudzskaitlīgums piedod svaru teiktajam, bija viegli uzstāties nevis ar savām domām un par tām arī stāvēt un krist, bet izteikt «organizācijas viedokli», par ko nenes personisku atbildību. E. Grēns izteica domu, ka pie tā pašā «Kluba-12» varētu izveidot intelektuāļu klubu un tad redzēt, kas sanāk — ja darbošanās ir produktīva, tad var šo organizāciju reģistrēt kā juridisku vienību, nevis iet no otras puses — vispirms reģistrēt organizāciju un pēc tam konstatēt, ka tā neko nespēj.

To, ka jau pašās radošajās savienībās aktivitāte nav nekāda lielā, liecina tas, ka pat daudzās savienībās neko nav dzirdējuši par radošo savienību «Kluba-12». Vai cilvēki, kurus neinteresē sava radošā organizācija, būs aktīvi darbinieki viņu radošo savienību asociācijā? Skatītāju laiku ir vaimainījis aktīvu cilvēku, darītāju laiks.

U. Raitums interesējās, kāds ir šīs asociācijas uzdevums. J. R. Kalniņš paskaidroja, ka — sekmēt demokrātijas attīstību Latvijā. Tas būtu visādi veicināms, tikai tas jādara konkrētiem cilvēkiem, kaut vai regulāri rakstot periodikā, nevis velkot līdz savas radošās savienības asti. Vienalga, ieklausīties taču konkrētā personībā, konkrētā cilvēkā, nevis «radošās savienības pārstāvī». Attīstītās valstīs inteliģencei ir sava īpaša loma un vieta — tā neklanās varai, bet arī neiztop masām.

Tika izskatīts LZS biedra Kaktiņa priekšlikums par to, ka jāsarīko ekonomikas jautājumiem veltīta diskusija, un tas jādara 27. septembrī. Latvijas Zinātnieku savienības valde (nevis Latvijas Zemnieku savienības, par ko bija mazs smaidiņš, jo, tā kā Kaktiņa kungs strādā Latvijas Lauksaimniecības universitātē, varbūt, ka LZS šajā gadījumā attiecas uz abām organizācijām) nolēma pie šī jautājuma atgriezties pēc Saeimas vēlēšanām, jo šādas plašas konferences sarīkošanai laika ir pārāk maz un dažas dienas pirms Saeimas vēlēšanām nevajadzētu dot kādai politiskai partijai Latvijas Zinātnieku savienības tribīni priekšvēlēšanu agitācijai. Pēc vēlēšanām — lūdzu! Ja vēl tāda gribēšana būs.

Pēdējais jautājums attiecās uz laikrakstu «Zinātnes Vēstnesis». Tā kā ir sadārdzinājies tā iespēšana, tad, lai LZS biedri arī turpmāk to varētu saņemt, ar nākamā gadu tiks palielinātas biedru maksas. Par to vēl spriedīs atsevišķi. Pārējiem būs iespēja iegādāties «Zinātnes Vēstnesi» LZS koordinācijas centrā, kā arī izdevniecības «Zinātne» grāmatu kioskā LZA Augstceltnē Turgeņeva ielā 19 un LU preses kioskā Raiņa bulvārī 19. Visus interesentus, kas vēlētos saņemt «Zinātnes Vēstnesi» uz citiem noteikumiem, lūdzam griezties LZS Informācijas un koordinācijas centrā Turgeņeva ielā 19, 329. istabā, tālr. 212706 vai rakstīt pa pastu: LV-1524 vai LV-1018, Rīgā, Turgeņeva ielā 19.

Z. KIPERE

VAI «ZVAIGŽNOTĀS DEBESS» JUBILEJAS NUMURAM BŪT PĒDĒJAM?

Šī gada ziemā savdabīgu jubileju — 150. numura iznākšanu — gatavojas atzīmēt pašlaik Latvijā vienīgais vēl pie dzīvības esošais populārzinātniskais žurnāls, gadalaiku izdevums «Zvaigžnotās Debess». Tas iemantojis samērā plašu popularitāti latviešu valodā lasošo lasītāju aprindās, par ko liecina tā tirāža — ap 1200 eksemplāri, kas procentuāli, t.i., rēķinot uz šajā valodā lasošo iedzīvotāju skaitu (ap 1 500 000), ir vairāk nekā, piemēram, līdzīgas tematikas žurnālam «Zemļa i Vselennaja» (ap 12 000 eksemplāri uz apmēram 250 miljoniem krieviski lasošo lasītāju — tātad, 0,08% pret 0,005%). Diemžēl, man nav datu par angļu valodā iznākošo žurnālu «Sky and Telescope», «Nature» u.c. tiražu, kas dotu iespēju šos visai interesantos salīdzinājumus papildināt. «Zvaigžnotās Debess» 150 numuri — tas ir daudzi simti rakstu ne tikai par aktuāliem astronomijas un kosmiskās telpas apgūšanas jautājumiem, bet arī par fizikas, ķīmijas, bioloģijas, zinātņu vēstures, filozofijas, folkloras u.c. problēmām, par daudzām no kurām publicētie materiāli ir oriģināli un citos literatūras avotos vispār nav iegūstami.

Šķiet, vispārzināma un fādēļ jau ar trivialitāti un pat banalitāti robežojama būtu populārzinātniskās literatūras nozīmes un vajadzības pamatošana normāla audzināšanas un izglītības procesa nodrošināšanā. Bez tam šī literatūra ir nepieciešama arī visiem tiem, kuru intereses un intelīģence pārsniedz izvēlētas profesijas parasti diezgan šauri nosacītos ietvarus un tiecas pēc apkārtējās pasaules un tās norišu aptverošas un padziļinātas izpratnes. Turklāt, lai arī cik tas no pirmā acu uzmetiena neliktos dīvaini, populārzinātniskā astronomiskā literatūra šajā procesā spēlē sevišķi un ļoti svarīgu lomu. Tas ir saistīts ar zvaigžnotās debess pārtaicīgo skaistumu un tās noslēpumu pilno vilinājumu, kas izsauc ne tikai ļoti spēcīgu emocionālu pārdomošanu, bet dod arī ierosmi, var pat teikt — met izaicinājumu mūsu smadzenēm. Vismaz dažām un sevišķi jaunībā, kad formējas uzskati un notiek izvēle. Zvaigžnotās debess mirdzums un ar to saistītā romantika iedvesmo ne tikai dzejniekus, māksliniekus un astronomus. Tā ievirza uz racionālās izpētes ceļa arī daudzus jo daudzus nākošos cita profila zinātniekus, inženierus un tehniķus. Šo apstākli atzīmē un uzsvēr visu industriāli attīstīto valstu sabiedrības attīstības pētnieki. Tā kā šādas literatūras esamība aprītē ir obligāts priekšnoteikums, lai nodrošinātu valsts vajadzības pēc eksakto profesiju pārstāvjiem, ja vien, protams, šai valstī šādas vajadzības pastāv, t.i., ja vien valsts vai, precīzāk, tās valdība ir orientējusies savas sabiedrības labklājību un plauksmi balstīt uz zinātnes sniegtajām atziņām un visjaunākajām tehnoloģijām, tātad, uz modernu ražošanu, bet ne (vai vismaz ne tikai) uz... pakalpojumiem, kas, kā diemžēl redzams, arvien vairāk kļūst par mūsdienu Latvijas ekonomisko dominanti.

Savas pastāvēšanas 37 gados «Zvaigžnotās Debess» ir izveidojusies par īsti akadēmisku (šī vārda labākajā nozīmē) populārzinātnisku žurnālu, kurš saturiski var droši stāvēt līdzās tādiem starptautiski pazīstamiem angļu valodā publicētajiem izdevumiem kā «Nature», «Sky and Telescope», «Scientific American» u.c., protams, labi saprotamu iemeslu dēļ atpazīstot no pēdējiem gan apjoma, t.i., lappušu skaita, gan poligrāfiskās kvalitātes ziņā («Zvaigžnotajai Debesij» nav pieejama ne tā papīra kvalitāte (pat kritpaprīst), ne tā attēlu kvalitāte utt., kas ir tik raksturīga iepriekšminētajiem spožajiem ārzemju žurnāliem). Taču par «Zvaigžnotajai Debesij» publicēto rakstu kvalitāti bez tikai pozitīvajām ikgadējās lasītāju aptaujās saņemtajām atsauksmēm ļoti svarīgu liecību dod arī tas, ka lielākā daļa tajā publicēto rakstu tiek citēti (daži pat ar nelielām anotācijām) pasaules visautoritatīvākajā astronomiskās tematikas publikācijām veltītajā apskatā «Astronomy and Astrophysics Abstracts», ko izdod Springer Verlag Berlīnē. «Zvaigžnotās Debess» ir ap 60 pasaules lielāko zinātnisko bibliotēku fondu sastāvdaļa un, ja reizēm līdzekļu trūkuma dēļ aizkavējas kārtējā numura izsūtīšana, tiek saņemti laipni atgādinājumi un lūgumi to izdarīt.

Normāli attīstītas sabiedrības normālas attīstības nodrošināšanai ir nepieciešami, lai kaut kāda, turklāt kā rāda pētījumi, pat ne sevišķi liela tās kolektīvās apziņas vai smadzeņu daļa būtu spējīga apjēgt un izdarīt pasaulē notiekošo procesu zinātnisku analīzi, jo tikai balstoties uz šādu analīzi var veikt zinātniski pamatotu un līdz ar to realitātei atbilstošu sabiedrības attīstības prognozi ar visām tālākām no tā izejošām konsekvencēm. Tā piemēram, šie pētījumi rāda, ka, lai nodrošinātu sabiedrības orientāciju ar astronomiju saistīto problēmu jomā, neskatoties uz to, ka astronomiskie pētījumi mūsdienās spēlē arvien pie-

augošu lomu ne tikai fundamentālo, bet arī lietīško zinātņu un praktisko pielietojumu jomā, ir nepieciešami, lai apmēram tikai viens simtūkstošais no tās pārstāvjiem būtu profesionāls astronoms. Līdzīgas normas proporcijas iezīmējas arī citās fundamentālo zinātņu jomās. Lietīško pētījumu jomās šādas proporcijas nav tik izteiktas, jo daudz kas ir atkarīgs no valstī valdošajām ražošanas dominantēm un, līdz ar to, vajadzībām, un tas tad arī nosaka tās vai citas gan zinātniskās, gan inženierietniskās profesijas īpatnību.

Salīdzinoši neliela ir arī tā nacionālā kopprodukta daļa, kuru nepieciešams novirzīt zinātnes vajadzībām, lai tā varētu normāli funkcionēt. Tā parasti ir 2—3% robežās, kas ir krietni mazāk nekā tie līdzekļi, kuri tiek veltīti izglītībai, kultūrai un veselības aizsardzībai, nerunājot jau par tādiem jaudīgiem «patērētājiem» kā aizsardzības budžetu (ieskaitot lēkšlietu ministrijas budžetu) un sociālo budžetu un nemaz neaizskarot tādas tikai Latvijā uzplaukušas ekstravagances kā ierēdņu reforma un manipulācijas ar ministrijām, t.i., to slēgšanas un dibināšanas.

Sabiedrības, kuras ir orientējušās uz savu kā intelektuālo, tā arī no tās izrietošā saimniecisko jeb ekonomisko neatkarību, šādu zinātnes «patērīņu» ne tikai piecieš, bet arī visnotaļ atbalsta, gan apzinoties smadzeņu primāro lomu jebkura organisma dzīvē un darba spēju noteikšanā, gan arī to, ka katrā šajā jomā investētā naudas vienība, kā rāda kompleksi ekonomiskie aprēķini, dod vismaz desmitkārtīgu peļņu, neskatoties jau par tādiem izsakarīgiem ieguldījumu sabiedrības vispārējā kultūras līmeņa paaugstināšanā.

Populārzinātniskā literatūra arī šajā zinātnes funkcionēšanas procesā nodrošināšanā, kā viegli sprast, spēlē ļoti svarīgu un ne ar ko neaizvietojamu lomu. Tādēļ arī, lai tā būtu pieejama, resp. tās izdošanai parasti tiek veltīta ļoti liela uzmanība, un tā, t.i., šī izdošana kļūst par obligātu zinātnes sagatavošanas jeb izglītības procesa sastāvdaļu. Turklāt jāreķinās ar to, ka mazās valstīs, kurās nacionālā valoda nav no lielajām pasaules valodām un tādējādi ir liegta iespēja izmantot, proti, vienkārši ievest šajās valodās izdoto visai bagāto un daudzveidīgo populārzinātniskās literatūras klāstu, un kurās pieprasījums pēc tādas literatūras ir neliels, tās izdošana nekad nedod peļņu un neatmaksājas vārda parastajā nozīmē, resp. šādas literatūras izdošana neizbēgami ir jāatbalsta, jādot. Žurnāla cenas pacelšana populārzinātniskā žurnāla gadījumā nav izeja, jo jāievēro gan tas, ka pieprasījums pēc tās, atšķirībā no kriminālsīzei, seksam un maģijai veltītiem izdevumiem, vienmēr būs neliels, gan arī tas, ka žurnāla cenas pacelšana to padarīs nepieejamu tieši tiem, kam tas ir domāts galvenokārt, t.i., skolu jaunatnei, kuras lielākai daļai pirktspēja ir ļoti ierobežota.

Tas ir spītīgi apliecinājies arī visā līdzšinējā populārzinātniskās literatūras izdošanas praksē Latvijā, padomju laikus ieskaitot. Brīvā, faktiski mežonīgā tirgus apstākļus neizturēja ne tāds padomju laika uz plašām lasītāju aprindām orientēts žurnāls, kā «Zinātne un Tehnika» (vēlāk — «Zinātne un Mēs»), ne arī nesenais līdzīgs ievirzes, bet neapšaubāmi daudz augstākas zinātniskās kvalitātes un bez piefiekamām dotācijām atstātais žurnāls «Atklājums» u.c. Palikusi ir tikai «Zvaigžnotās Debess», kuras redkolēģijai, izprotot jau iepriekš atzīmētās populārzinātniskās literatūras izdošanas un pastāvēšanas īpatnības mazā valstī, līdz šim izdevies atrast saprotošus sponsorus, sākumā Lat-

vijas Zinātnes padomes, epizodiski Sorosa fonda, bet vēlāk — Izglītības un zinātnes ministrijas presonās un saglabāt šī izdevuma iznākšanu šķietami bezcerīgajā situācijā, kad asas ekonomiskās krīzes apstākļos katastrofāli samazinājās ne tikai pieprasījums pēc šādas literatūras, bet arī valdības politika zinātnes jomā, ko grūti apzīmēt savādāk kā zinātnes grausšanu, faktiski likvidēja vajadzību pēc šādas literatūras pastāvēšanas principā.

Diemžēl, arī pār «Zvaigžnotās Debess» samilzuši draudīgi mākoņi un var izrādīties, ka 150., t.i., jubilejas numurs savdabīgi vainagos tās negaro, bet raženo mūžu. Iemesls, kā viegli iedomāties, ir visai prozaisks — arvien jauni un lielāki nodokļi, kas nepārtraukti sadārdzina ražošanas izmaksas un kuri galvenokārt tiek uzlikti tiem, kas no to maksāšanas neizvairās. Šai tendencei saglabāties, «Zvaigžnotās Debess» izdošanu drīz vien vairs nespēs segt ne Latvijas Zinātnes padomes, ne arī Izglītības un zinātnes ministrijas piešķirtie līdzekļi, kura pēdējos gados sedz viena (no četriem) «Zvaigžnotās Debess» numura izdošanu un arī šogad ir piešķirusi Ls 2000 tieši jubilejas numura publicēšanai.

Taču ar šo rakstu ir gribēts pievērst sabiedrības uzmanību ne tik daudz «Zvaigžnotās Debess», cik, balstoties uz šī konkrētā un spilgtā piemēra, populārzinātniskās literatūras problēmām un no tām izrietošām sekām mūsdienu Latvijā vispār. Ja ievērojam iepriekš teikto par populārzinātniskās literatūras nepieciešamību normālas sabiedrības normālas funkcionēšanas nodrošināšanā, tad ir jāsecina, ka pašreiz Latvijā ir izjūtams izteikts šī žanra literatūras deficīts, kas kopā ar visiem pārējiem pašlaik nelabvēlīgajiem apstākļiem ļoti apgrūtina audzināšanas un izglītības procesus. Sekas tam jau ir redzamas — progresējoša tumsonības izplatīšanās un vispārējs kultūras pagrimums. Nācijās pastāvēšanu tas, protams, neveicina.

Ir pienācis pēdējais laiks nopietni padomāt par stāvokļa uzlabošanu šajā jomā, lai arī autors, parādot un uzsvērot populārzinātniskās literatūras nozīmi un vajadzību pēc tās, nebūtu neuzskafa to par kaut kādu panaceju visu sabiedrības problēmu atrisināšanā. Taču, pasludinot izglītību par prioritāti, par ļoti svarīgu līdzekli daudzu aktuālu sabiedrības problēmu risināšanā, un to patiešām nevar par tādu neatzīt, ir jādomā par to, kā šo procesu padarīt pēc iespējas efektīvāku, un te nu populārzinātniskās literatūras loma ir nenoliedzama. Tādēļ gan Latvijas Zinātnes padomei, gan Izglītības un zinātnes ministrijai, gan arī Latvijas Zinātņu akadēmijai, taču, droši vien, vispareizāk — visām kopā, būtu jāparedz un jāstimulē jaunu populārzinātnisko žurnālu un citu izdevumu izdošana. Viens no tuvākiem pasākumiem šajā virzienā varētu būt, piemēram, žurnāla «Atklājums» izdošanas atjaunošana. Populārzinātniskās literatūras izdošanai (un šīs izdošanas dotēšanas jautājumiem) ir jābūt obligātai valsts izglītības un kultūras politikas sastāvdaļai.

Tomēr, paredzot tos vai citus pasākumus, lai izmainītu un uzlabotu stāvokli populārzinātniskās literatūras jomā, nevajadzētu sekojot līdzšinējo valdību visai bojāševistiskajai rīcības praksei — vispirms visu sagraut. «Zvaigžnotās Debess» vajadzētu saglabāt. Bez tās mums nebūs ne savi putoni un bori, ne arī savas pilnvērtīgas intelīģences vispār.

A. BALKLAVS,

«Zvaigžnotās Debess» atbildīgais redaktors

LATVIJAS ZINĀTNES PADOMĒ

STARPTAUTISKO PASĀKUMU FINANŠEJUMS 1995. GADĀ

[2. pielikums]*

1. Iestāšanās starptautiskās organizācijās

N. p. k.	Organizācija	Projekta nosaukums, izpildītāji	Piešķirtais finansējums, Ls
----------	--------------	---------------------------------	-----------------------------

1. Rīgas Tehniskā universitāte

European Scientific Institute (ESI). J. Dehtjars

135

3. Piedalīšanās starptautiskās konferencēs

1. LZP Filozofijas un socioloģijas institūts

II Pasaules fenomenologu kongress (1995. gada septembris, Gvadalahara, Meksika). M. Kūle, (vienai personai) E. Buceniece

600

2. LU Cietvielu fizikas institūts

Starptautiskā konference «SCINT'95» (28.08.—1.09.1995, Holande). G. Vāle

300

3. Latviešu valodas institūts

Ziemeļvalstu sociologu kongress (8.06.—11.06.1995, Helsinki). O. Bušs

150

4. RTU Pusvadītāju fizikas zinātniskā laboratorija

25. Eiropas cietu ķermeņu ierīču pētījumu konference (25.09.—27.09.1995, Hāga). T. Purītis

280

5. Latvijas Organiskās sintēzes institūts

a) Eiropas IX organiskās ķīmijas simpozijs (18.06.—26.06.1995, Varšava). V. Lūsis

150

b) XI FEChem konference metālorģaniskajā ķīmijā (10.09.—15.09.1995, Parma, Itālija). K. Rubina

180

c) II Eiropas katalīzes kongress (EUROPACAT-II) (3.09.—8.09.1995, Māstrihta, Nīderlande). L. Leite

250

d) Starptautiskā konference «Biological Challenges for Organic Chemistry» (10.07.—13.07.1995, St. Anderws, Lielbritānija). A. Zablocka

200

KONKURSS

Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūts izsludina konkursu uz

* vienu profesora vietu ķīmiskās fizikas specialitātē,

* trim vadošā pētnieka vietām cietvielu fizikā,

* piecām pētnieka vietām cietvielu fizikā,

* vienu asistenta vietu cietvielu fizikā.

Dokumenti iesniedzami Rīgā, Ķengaraga ielā 8, Personāla daļā 338. ist. mēneša laikā no sludinājuma publicēšanas.

* 1. pielikums publicēts «Z. V.» Nr. 11 (95).

LATVIJAS ZINĀTNES PADOMĒ

Turpinājums no 2. lpp.

N. p. k.	Organizācija	Projekta nosaukums, izpildītāji	Piešķirtais finansējums, Ls
6.	Latvijas Organiskās sintēzes institūta Nukleīnskābju komponentu ķīmijas laboratorija	9. Jauno zinātnieku organiskās ķīmijas un bioķīmijas konference (9.10.—13.10. 1995, Čehija). V. Ozola, J. Jansons	200 (divām personām kopā)
7.	LU Atomfizikas un spektroskopijas institūts	XIX Starptautiskā elektronu un sadursmju fizikas konference (26.07.—1.08. 1995, Whistlera, Kanāda). E. Gailīte	220
8.	RTU Enerģētikas un elektrotehnikas fakultāte	Elektroenerģijas starptautiskais simpozijš STOC-HOLM POWER TECH Stokholmas Karaliskajā Tehnoloģiskajā institūtā (18.06.—22.06. 1995, Zviedrija). L. Ribickis	250
9.	Latvijas valodas institūts	Eiropas 10. speciālā lietojuma valodas simpozijš (29.08.—02.09., Vīne). V. Skujiņa	130
10.	RTU Mehānikas fakultāte	2nd International Conference on Photo-excited Processes and Applications (17.—21.09., Izraēla). A. Medvids	250
11.	Valsts Pūres dārzkopības izmēģinājumu stacija	a) Austrum- un Ziemeļeiropas valstu starptautiskā programmas konference Ukrainā intensīvu dārzu tipu izvērtēšanā. A. Bīfe	200
4. Starptautiskā sadarbība			
1.	Valsts Pūres dārzkopības izmēģinājumu stacija	960 izmēģinājuma stādu iegāde (VPDIS īpašumā)	500

I. KNĒTS,
Latvijas Zinātnes padomes
priekšsēdētājs, akadēmiķis

STARPTAUTISKO PASĀKUMU FINANSĒJUMS 1995. GADĀ (3. pielikums)

2. Starptautisku konferenču organizēšana

N. p. k.	Organizācija	Projekta nosaukums, izpildītāji	Piešķirtais finansējums, Ls
1.	LFMI Latviešu folkloras krātuve	Starptaut. seminārs «Kultūra, teksts un sadzīves prakse». D. Jurika	200
2.	RTU Radiotehnikas un sakaru fakultāte	Latvijas un Zviedrijas seminārs par Latvijas elektronikas industrijas pāreju uz moderno mikroelektronikas elementu bāzi (1995. g. septembris). G. Balodis	200
3. Piedalīšanās starptautiskās konferencēs			
1.	LU Cietvielu fizikas institūts	Starptautiskā konference «SCINT-95» (28.08.—1.09. 1995, Nīderlande). L. Grigorjeva	250
2.	RTU Ķīmijas tehnoloģijas fakultāte	15. Starptautiskais heterociklu ķīmijas kongress (6.—11.08. 1995, Taipeja, Taivana). R. Valters	400
3.	Latvijas Organiskās sintēzes institūts	IX Organiskās ķīmijas un bioķīmijas jauno zinātnieku konference (9.—13.10. 1995, Čehija). A. Šmidlers	150
4.	LZA NĶI Bora ķīmijas laboratorija	16. Eiropas kristalogrāfu kongress (6.—12.08. 1995, Lunda, Zviedrija). I. Zviedre	150
5.	LZA Polimeru mehānikas institūts	10. Starptautiskā kompozīto materiālu konference ICCM-10 (14.—18.08. 1995, Britu Kolumbijas Universitātē, Vankuverā, Kanādā). J. Rodins	250
6.	Latvijas Vēstures institūts	Starptautiskā konference «Die neue Perspektiven der Studien zur altslawischen Kultur» (26.—28.10.1995, Varšava). E. Mugurēvičs	50
7.	LMedA Mikrobioloģijas katedra	7. Starptautiskā vasaras skola (1995. g. septembris, Bulgārija). A. Zilēvica	230
8.	Latvijas Nacionālā Kvalitātes biedrība	EOQ 89. Ģenerālā asambleja un Eiropas kvalitātes kongress (11.—16.06. 1995, Lozana, Šveice). N. Salenieks	—
9.	LLU Lauksaimniecības fakultāte	5. Starptautiskais simpozijš «Vitamine und Zusatzstoffe in der Ernährung von Mensch und Tier» (28.—29.09. 1995, Jēna, Vācija). J. Latvietis	150 (kopā 2 cilv.)
10.	LZA Neorganiskās ķīmijas institūts	Starptautiskais kongress «Adhesion Science and Technology» (16.—20.10. 1995, Amsterdamā). I. Vītiņa	330
11.	LZA NĶI Iekšējā komplekso savienojumu laboratorija	16. Eiropas kristalogrāfu kongress (6.—12.08. 1995, Lunda, Zviedrija). L. Peča	150
12.	LU, Latvijas «MAB» Nacionālā komiteja	EuroMAB 5. konference (4.—8.09. 1995, Grenlande). M. Kļaviņš	200
13.	Latvijas Organiskās sintēzes institūts	15. Starptautiskais heterociklu ķīmijas kongress (6.—11.08. 1995, Taipeja, Taivana). I. Jovele	250
5. Starptautiskā sadarbība			
1.	Latvijas Organiskās sintēzes institūts	Eiropas Kopienas Biomed 1 programma «Eiropas audzēju šūnu līniju resursi» (aparātūras iegādei). D. Daija	370
2.	LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs	a) Papildfinansējums trīs starptautisko projektu veikšanai. E. Grēns, A. Cīmanis; b) Finansējums BMC Rekombinantu biotehnoloģijas laboratorijai divu starptautisku projektu veikšanai. E. Grēns, V. Bērziņš	900 900
3.	Latvijas Organiskās sintēzes institūts	Polijas ZA Organiskās ķīmijas institūta zinātnieka Dr. J. Krajevskā vizīte Rīgā (1995. g. jūnijs). E. Lukevics	100

I. KNĒTS,
Latvijas Zinātnes padomes
priekšsēdētājs, akadēmiķis

JAUNĀKĀ ĀRZEMJU LITERATŪRA LATVIJAS AKADĒMISKAJĀ BIBLIOTĒKĀ

28.08.95.

- The Foundation Directory. — New York, 1993.
- The Europa world year book, 1993. — 2 vol. — London, 1993.
- Dependability of artificial intelligence systems (Daisy-91). — Amsterdam etc., 1991.
- Flavors and off-flavors '89. — Amsterdam etc., 1990.
- Real time computing. — Berlin etc., 1994.
- Constraint programming. — Berlin, 1994.
- Advances in object-oriented database systems. — Berlin etc., 1994.
- Protein biotechnology. — Totowa (N.J.), 1993.
- Amplifier reference manual, 1992. — Norwood (Mass.), 1992.
- Special linear reference manual, 1992.
- Data converter reference manual, 1992. — 2 vol. — Norwood (Mass.), 1992.
- Design — in reference manual, 1994. — Norwood (Mass.), 1994.
- Short form designers 'guide, 1993. — Norwood (Mass.), 1993.
- Excimer lasers. — Dordrecht etc., 1994.
- Integrated electricity resource planning. — Dordrecht etc., 1994.
- Isotopic applications in NMR studies. — Amsterdam etc., 1991.
- Metallic alloys. — Dordrecht etc., 1994.
- Membrane processes in separation and purification. — Dordrecht etc., 1994.
- Kieso, Donald E. Intermediate accounting. — New York etc., 1992.
- Bierman, Harold (Jr.). Quantitative analysis for business decisions. — Homewood (Ill.); Boston (Mass.), 1991.
- Plenert, Gerhard J. The plant operations handbook. — Homewood (Ill.), 1993.
- Matthews, Marty. Pagemaker 4 for the Macintosh made easy — Berkeley (Cal.), 1990.
- Advanced materials. — Amsterdam etc., 1991.
- Computer modeling of free-surface and pressurized flows. — Dordrecht etc., 1994.
- Mesoscopic phenomena in solids. — Amsterdam etc., 1991.
- The molecular dynamics of liquid crystals. — Dordrecht etc., 1994.
- Materials and crystallographic aspects of HTc-superconductivity. — Dordrecht etc., 1994.
- Quantum well intersubband transition physics and devices. — Dordrecht etc., 1994.
- Solar surface magnetism. — Dordrecht etc., 1994.
- The impact of long-term monitoring on variable star research. — Dordrecht etc., 1994.
- Cosmological aspects of x-ray clusters of galaxies. — Dordrecht etc., 1994.
- The lives of the neutron stars. — Dordrecht etc., 1995.
- NMR of biological macromolecules. — Berlin etc., 1994.
- Self-production of supramolecular structures. — Dordrecht etc., 1994.
- Biomechanics of active movement and division of cells. — Berlin etc., 1994.
- Molecular biology of mitochondrial transport systems. — Berlin etc., 1994.
- Microbial mats. — Berlin etc., 1994.
- Feldspars and their reactions. — Dordrecht etc., 1994.
- Defects and disorder in crystalline and amorphous solids. — Dordrecht etc., 1994.
- Fulde, Peter. Electron correlations in molecules and solids. — Berlin etc., 1993.
- Preparation of catalysts, 5. — Amsterdam etc., 1991.
- Similarity models in organic chemistry, biochemistry and related fields. — Amsterdam etc., 1991.
- Structure and properties of molecular crystals. — Amsterdam etc., 1990.
- Rubiralta, Mario. Piperidine. — Amsterdam etc., 1991.
- Remote sensing and global climate change. — Berlin etc., 1994.
- Low-temperature chemistry of the atmosphere. — Berlin etc., 1994.
- Coping with floods. — Dordrecht etc., 1994.
- Wind climate in cities. — Dordrecht etc., 1995.
- Plant molecular biology. — Berlin etc., 1994.
- Biochemical and cellular mechanisms of stress tolerance in plants. — Berlin etc., 1994.
- Air pollutants and the leaf cuticle. — Berlin etc., 1994.
- Handbook of theoretical computer science. Vol. A: Algorithms and complexity. — Amsterdam etc., 1990.
- Complex potential theory. — Dordrecht etc., 1994.
- Algorithms for continuous optimization. — Dordrecht etc., 1994.
- Lukasiewicz-Moisil algebras. — Amsterdam etc., 1991.
- Noncompact lie groups and some of their applications. — Dordrecht etc., 1994.
- Polytopes. — Dordrecht etc., 1994.
- Classical and modern potential theory and applications. — Dordrecht etc., 1994.
- Elsom, Derek M. Atmospheric pollution. — Oxford; Cambridge, 1992.
- Frontiers of mucosal immunology. — Vol. 1. — Amsterdam etc., 1991.
- Physicians 'desk reference. — Montvale (N.J.), 1993.
- Complete drug reference. — Yonkers (N.Y.), 1993.

Turpinājums sekos.

ĀRZEMJU STIPENDIJAS

SOROSA FONDS LATVIJA

THE CENTRAL EUROPEAN UNIVERSITY

Invites applications for its
Research Support Scheme (RSS)
for the projects to be launched in 1996

The Research Support Scheme is aimed at supporting innovative research of individuals or groups of researchers in social sciences and humanities interested in Central and Eastern European issues. In 1996 projects in **Art, Economics, Education, European Studies, History, Human Ecology and Sustainable Development, Law, Linguistics, Literature, Philosophy, Political Studies, Social Policy, Social Psychology, Sociology and Urban and Population Studies** will be supported.

Priority will be given to researchers who are under 45. Special attention is given to multi-disciplinary and comparative projects. Relevance to Central European issues will be essential.

There will be **INDIVIDUAL GRANTS** and **GROUP GRANTS** given for periods from six months to two years maximum. Priority in group grants will be given to groups of scholars coming from at least two countries who aim to study a particular theme or common issue from multinational comparative perspective. The amount will range between 100 USD to 500 USD per month depending on full-time or part-time involvement, qualification, experience, local conditions and particular situation of the recipient. Under both types of support additional legitimate research expenses may be covered.

Further information and application forms can be obtained from:

The University of Latvia
Educational Advising Center
19 Raina blvd., Rm. 243
from 14.00 to 17.00
Deadline for receipt of applications is
October 20, 1995.

OXFORD COLLEGES HOSPITALITY SCHEME

FOR EAST EUROPEAN SCHOLARS

1 April 1996 — 31 March 1997

Applications are invited from scholars from Eastern and Central Europe (normally university teachers or members of research institutes) who wish to work in Oxford libraries or consult Oxford specialists in their subject under one of the following arrangements:

1) **One — month visits in one of the Oxford Colleges** (Colleges are independent teaching or research institutions within Oxford University) with free accommodation and meals, as well as temporary membership of the Senior Common Room. Most of the available places are in the summer months (July — September).

In addition to accommodation and meals provided by the colleges, the British Council gives each visitor £ 85 per month for personal expenses and the Soros Open Society Fund gives £ 70 for xeroxing books. A travel grant may be available from the Soros Foundation in the home country and application should be made there.

2) **Three-month visits at Nuffield College, Oxford.** Applicants for these visits must be in the area of Social Studies (i. e. Economics, Politics, Sociology and related areas). The conditions are otherwise as at above. Please note that the grant of £ 70 from the Soros Open Society Fund covers the full period of the visit, and is not a monthly allowance.

Nuffield College offers two such periods of hospitality. The period of the first visit will be 24 April — 9 July, 1996, and of the second visit 11 September — 15 December, 1996.

Scholars must have good knowledge of spoken English, which must be tested in doubtful cases. Preference will be given to those completing work of an advanced academic degree or working on a specific project such as a book or a new course of lectures. The subject of study or research must be within an area studied at the University of Oxford and priority is given to scholars who have not had a chance to study in the West before. Those who have spent two months or more in the West during the previous two years are normally not eligible.

Application forms and details can be obtained from:

The Soros Foundation — Latvia
K. Barona iela 31
from 14.00 to 17.00

Completed application forms must be returned to the Soros Foundation — Latvia office not later than **7th November, 1995.** They should not be sent direct to Oxford.

VĀCIJAS AKADĒMISKAIS APMAIŅAS DIENESTS

VĀCIJAS AKADĒMISKA APMAIŅAS DIENESTA
(VAAD) STIPENDIJAS LATVIJAI 1996./1997. GADAM

VAAD ir vācu augstskolu iestāde. Šī dienesta uzdevums ir veicināt attiecības starp augstskolām un ārzemēm, pirmkārt jau ar studentu un zinātnieku apmaiņas palīdzību. VAAD programmas ir pieejamas visām valstīm un visām specialitātēm, un tās nāk par labu vienlīdz gan ārzemniekiem, gan vāciešiem.

Latvija pieder pie jaunajām VAAD Eiropas partnervalstīm. 1994./1995. gadā 6 latviešu augstskolu absolventi, kuri saņēma gada stipendiju, sāka savu zinātnisko tālākizglītošanos vācu augstskolā. Semestra stipendijas saņēma 5 germanistikas studenti; bez tam vēl tika piešķirtas 10 augstskolu vasaras kursu stipendijas. Uz studijām tika ielūgti 8 zinātnieki. 1994. gadā 3 studentu grupām ar pavisam 43 dalībniekiem tika dota iespēja specializētam informācijas ceļojumam pa Vāciju vai arī dalība studiju praksē partneraugstskolā.

Svarīgs faktors akadēmiskajā apmaiņā starp Latviju un Vāciju ir augstskolu partnerattiecības. 1994. gadā VAAD varēja atbalstīt 6 vācu-latviešu partnerattiecības. Tādā veidā tika sekmēta 29 latviešu augstskolu pasniedzēju un 18 studentu uzturēšanās Vācijā un 20 vācu augstskolu pasniedzēju un 2 studentu uzturēšanās Latvijā.

Pavisam 1994. gadā vācu-latviešu apmaiņas ietvaros tika sekmēti 180 latvieši un 60 vācieši.

1. GADA STIPENDIJAS

Mērķis: zinātniskā vai mākslinieciskā tālākizglītība kādā valstī vai valstiski atzītā vācu augstskolā (universitātē, tehniskā augstskolā, mūzikas vai mākslas augstskolā) vai pētniecības institūtā. Uzturēšanās var tikt veļtā kādā individuālā pētnieciskā projekta realizēšanai (saskaņā ar Latvijā veikto zinātnisko darbu) vai zinātniskā darba izstrādāšanai pie vācu doktora. Šo stipendiju ilgums atsevišķos pamatotos gadījumos var tikt pagarināts.

Mērķa grupa: 5 vai 6 gadu (medicīna) augstskolu studiju absolventi un visu specialitāšu doktoranti, kuri strādā latviešu universitātē, augstskolā vai pētniecības institūtā vai arī kuri šīs iestādes pirms neilga laika ir atstājuši.

Vecuma ierobežojums: 32 gadi līdz stipendijas sākumam.

Priekšnoteikumi: labas sekmes studijās un beigu eksāmenos; skaidri aprakstīts, patstāvīgs studiju vai pētījuma projekts; vācu augstskolas pasniedzēja aprūpes solījums. Pieteikšanās var notikt pēdējā studiju gada sākumā. Studijām jābūt pabeigtām vēlākais 1996. gada vasarā. Medicīnas studenti var kandidēt tikai tad, ja viņi ir beiguši ārstniecisko izglītošanos un var uzrādīt fiesības daudzpusīgai un patstāvīgai ārsta profesijas izpildei.

Pieteikšanās termiņš: 1995. gada 3. novembris.

2. STIPENDIJAS ĪSIEM PĒTĪJUMIEM

Ilgums: 1—6 mēneši.

Mērķis: laika ziņā ierobežota pētījuma projekta realizēšana kādā Vācijas augstskolā vai sabiedriskā pētniecības institūtā, jo īpaši sakarā ar zinātniskā grāda iegūšanu Latvijā.

Mērķa grupa: ļoti labi kvalificēti augstskolu absolventi un visu specialitāšu jaunie zinātnieki, kuri strādā universitātēs, augstskolās un pētniecības institūtos.

Priekšnoteikumi: labas sekmes studijās un labi beigu eksāmeni; skaidri aprakstīts zinātniskais projekts; vācu zinātnieka aprūpes solījums; labas vācu vai arī angļu valodas zināšanas.

Vecuma ierobežojums: 32 gadi līdz stipendijas sākumam.

Pieteikšanās termiņš: 1995. gada 2. novembris.

3. SEMESTRA STIPENDIJAS

Ilgums: 5 mēneši.

Mērķis: germanistikas studijas vācu universitātē un konkrēta studiju projekta realizēšana.

Mērķa grupa: germanistikas studenti (vācu valodas un literatūras zinātnē, vācu valoda kā svešvaloda, vācu novadpētniecība).

Priekšnoteikumi: labas sekmes studijās; skaidrs studiju projekts; pēc iespējas arī kontakts ar vācu germanistikas institūtu. 1995. gada jūnijā ir jābūt pabeigtam vismaz 4 semestriem.

Vecuma ierobežojums: 32 gadi līdz stipendijas sākumam.

Norādījums: Semestra stipendijas nav pagarināmas (Priekšroka tiek dota tiem kandidātiem, kuri vēl nav varējuši ilgāku laiku studiju nolūkos uzturēties vāciski runājošā valstī).

Pieteikšanās termiņš: 1995. gada 1. novembris.

4. AUGSTSKOLU VASARAS KURSU STIPENDIJAS

Ilgums: viens mēnesis.

Mērķis: piedalīšanās vācu augstskolu vasaras kursos sekojošās nozarēs — vācu valoda un literatūra, vācu novadpētniecība.

Mērķa grupa: pirmām kārtām universitāšu un augstskolu humanitāro un sociālo zinātņu studenti, kā arī augstskolu absolventi, kuri strādā augstskolās.

Priekšnoteikumi: labas vācu valodas zināšanas; labas sekmes studijās; detalizēts un saturīgs pamatojums, kāpēc grib piedalīties vasaras kursos. Pieteikšanās brīdī jābūt pabeigtam vismaz vienam studiju gadam.

Vecuma ierobežojums: 32 gadi līdz stipendijas sākumam.

Pieteikšanās termiņš: 1995. gada 30. oktobris.

5. UZTURĒŠANĀS STUDIJU NOLŪKOS

Ilgums: 1—3 mēneši.

Mērķis: uzturēšanās studiju vai pētījuma realizēšanas nolūkos vācu augstskolā vai pētniecības institūtā.

Mērķa grupa: visu nozaru zinātnieki ar zinātnisko grādu, kuri strādā augstskolās, pētniecības institūtos, kā arī universitāšu klīnikās.

Priekšnoteikumi: skaidri aprakstīts studiju un pētījumu projekts; vācu zinātnieka ielūgums; labas vācu vai angļu valodas zināšanas; zinātniskās publikācijas.

Vecuma ierobežojums: 47 gadi līdz stipendijas sākumam.

Pieteikšanās termiņš: 1995. gada 31. oktobris.

Visos gadījumos pilna informācija un pieteikšanās vieta: Zinātnes starptautiskās koordinācijas centrs (RTU)

Māra Sņikere
Kalju ielā 1
Rīgā, LV-1658
tel. 227954

COLLEGIUM BUDAPEST/INSTITUTE FOR ADVANCED STUDY

Junior Fellowships 1996/97

COLLEGIUM BUDAPEST (Institūts pēcdiploma studijām — turpmāk tekstā CB) ir dibināta 1992. gadā, lai atbalstītu un stiprinātu akadēmisko dzīvi Centrālajā un Austrumeiropā. Katru gadu CB aicina uz pilnu akadēmisko gadu vai vienu semestri ap 20 zinātnieku no Eiropas un citurienes. Turklāt CB plāno uzaicināt dažus izcilākos zinātniekus vadīt pētījumus pēc viņu izvēles šajā akadēmiskajā vidē.

CB mērķi ir atbalstīt pētījumus jaunradušās disciplīnās un jaunos problēmu laukos, apvienojot dažādu kultūru pētniekus ar dažādām pētījumu tradīcijām, lai strādātu pie vecām un jaunām zinātnes problēmām. Īpaši akcentējot problēmu laukus, saistītus ar kultūras, sociāli politiskām un ekonomiskās pārveidošanas problēmām, kas Austrumeiropas valstīs ir nekavējoties jāuzsāk, problēmu laukus, kas jāattīsta Austrumeiropā vai kur tie ir unikāli ieguldījums šajās valstīs.

Veicot šo, CB piedāvā 1996./97. akadēmiskajam gadam (1. oktobris — 31. jūlijs), piecas uzturēšanās stipendijas jauniem Austrum- un Centrāleiropas zinātniekiem un pētniekiem no jebkura akadēmiskā lauka.

Prasības:

Lai iegūtu fiesības piedalīties, zinātniekiem un pētniekiem nepieciešams:

- * būt vecumā līdz 35 gadiem;
- * būt klasificētiem kā maģistram, doktorantam vai doktorantūru beigušam;
- * aizpildīt CB iesnieguma veidlapu (kas saņemama Starptautiskajā KC);
- * iesniegt curriculum vitae;
- * iesniegt publikāciju sarakstu;
- * iesniegt pētījumu virziena aprakstu (apm. 2—4 lappas);
- * pievienot divas ieteikuma vēstules no autoritatīviem zinātniekiem viņu studiju nozarē.

LŪDZU, IESŪTIET VISUS JŪSU MATERIĀLUS ANĢĻU, VĀCU VAI FRANČU VALODĀ!

Pieteikumi jāiesniedz Latvijas Zinātnes padomes Starptautiskajā koordinācijā centrā līdz š. g. 17. oktobrim. Centra adrese: Rīgā, Kalju ielā 1, 322. telpā. Telefons izziņām: 227954.

DISERTĀCIJU AIZSTĀVĒŠANA

1995. gada 19. oktobrī plkst. 15.00 Literatūras, folkloras un mākslas institūta Habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēdē 2. stāva zālē Turgeņeva ielā 19 LU lektore

MĀRA GRUDULE

aizstāvēs disertāciju filoloģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai par tēmu «Cilvēka dzīves gaītas attēlojums 17. un 18. gs. latviešu literatūrā».

Recenzenti: Dr. habil. filol. J. Kursīte, Dr. filol. Z. Frīde, Dr. filol. V. Čakare.

Ar promocijas darbu var iepazīties Turgeņeva ielā 19, 1309. istabā.

LU CIETVIELU FIZIKAS INSTITŪTA HABILITĀCIJAS UN PROMOCIJAS PADOMES sēde notiks Ķengaraga ielā 8, 1. auditorijā:

piektdien, 29. septembrī plkst. 10.00

A. ALZUGBI (CFI)

aizstāvēs promocijas darbu cietvielu fizikā par tēmu «Radiācijas defektu ģenerācija un rekombinācija sudraba halogenīdos».

Recenzenti: prof. A. Truhins, dr. hab. phys. U. Uimanis, dr. hab. phys. J. Kofomins.

Redaktore Zaiga Kipere.

«Zinātnes Vēstnesis».

Lai kraksts iznāk kopš 1989. gada.

Reģistrācijas apliecība nr. 75.

Izdevējs: Latvijas Zinātnieku savienība.

«Science Bulletin» Association of Latvian Scientists.

Redkolēģijas vadītājs akadēmiķis Evalds Mugurevičs.

Redkolēģijā: akadēmiķis Māriņš Beķers, akadēmiķis

Juris Ekmanis, LZA goda loceklis Jānis Graudonis,

doc. Elmārs Beķeris, doc. Zigrīda Goša, Oskars Mar-

tinsons.

Redakcija: Rīgā, Turgeņeva ielā 19. Tālr. 242706.

Indekss 77165.

Iespēsts a/s «Preses nams» tipogrāfijā,

Rīgā, Balasta dambī 3.

Augstspiede. 1 uzsk. iespiedloksne.

Mēģens 1000 eks.

Pasūtījums Nr. 1133.